

Mediawijsheid: *Level up!*

de Bibliotheek
Zuidoost Fryslân

Colofon

Mediawijsheid: Level up!

Copyright © 2012 Wendy Wemekamp

Opdrachtgever: Bibliotheken Zuidoost Fryslân

Auteur: Wendy Wemekamp, Heerenveen

Opmaak: Mark van der Steen, Bibliotheekservice Fryslân

Drukwerk: CSL (50 exemplaren)

November 2012

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorwoord

Voor U ligt het onderzoeksrapport 'Mediawijsheid: Level up!'. Het onderzoek is geschreven door Wendy Wemekamp in samenwerking met Esther Oskam (mediacoach, Bibliotheken Zuidoost Fryslân). Dit onderzoek is geschreven in opdracht van Bibliotheken Zuidoost Fryslân.

Wendy Wemekamp is als projectleider en onderzoeker verbonden aan Bibliotheken Zuidoost Fryslân. Twee jaar geleden is zij begonnen met de deeltijdopleiding Master Pedagogiek te Zwolle. Inmiddels is zij afgestudeerd. Zij heeft zich gedurende haar opleiding gespecialiseerd in het onderwerp Cybersafety. Via het Lectoraat Cybersafety is zij terecht gekomen bij Bibliotheken Zuidoost Fryslân. Daarnaast is zij al ruim vier jaar Pedagogisch medewerker B op de Intensieve woongroep AWBZ, oudere jeugd te Drachten. Dit is een residentiële woonvoorziening voor uit huis geplaatste jeugdigen van 14 t/m 18 jaar oud en onderdeel van Jeugdhulp Friesland.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Probleemoriëntatie	6
Het onderzoek; wie, wat & hoe?	9
Resultaten 'Net-tiquette'	10
Resultaten 'Maak je eigen startpagina'	15
Conclusie	21
Discussie & aanbevelingen	27
Nawoord	29
Bronnenlijst	30
Bijlage 1	32
Bijlage 2	34

Inleiding

Het bijbrengen van mediawijsheid is een belangrijk onderdeel van opvoeding. Basisscholen bevinden zich in een goede positie om kinderen mediawijs te maken^[1]. Veel basisscholen worstelen met de praktische invulling van mediawijsheid in hun lesmethode. De basisscholen zijn zich bewust van het belang van mediawijsheid en zijn op zoek naar handvatten. De Bibliotheken Zuidoost Fryslân ontwikkelden een doorgaande leerlijn mediawijsheid basisonderwijs om in deze behoefte te voorzien.

Voor wie is dit rapport geschreven?

Dit rapport is geschreven voor gemeentes en dan in het bijzonder voor de wethouders, beleidsambtenaren, netwerkpartners van mediawijzer.net, het bovenschoolsmanagement, schooldirecteuren, leerkrachten in het basisonderwijs en andere geïnteresseerden.

Beschrijving van de Bibliotheek

De bibliotheken van de gemeenten Opsterland, Ooststellingwerf en Weststellingwerf zijn per 1 januari 2004 gefuseerd. De nieuwe organisatie heet Stichting Bibliotheken Zuidoost Fryslân. De fusie is het eindresultaat van het landelijk ingezette proces tot herstructurering van het bibliotheekwerk. In Friesland heeft de herstructurering inhoud gekregen door gezamenlijke inzet van provincie, gemeenten en betrokken bibliotheken onder de naam "bibliotheek fan moarn".

De organisatie heeft acht vestigingen, waarvan Wolvega de hoofdvestiging is. Andere vestigingen zijn Appelscha, Beetsterzwaag, Gorredijk, Haulerwijk, Noordwolde, Oosterwolde en Ureterp^[2].

Visie op mediawijsheid

Bibliotheken Zuidoost Fryslân hebben in hun Jaarverslag Bibliotheken Zuidoost Fryslân 2009 Mediawijsheid opgenomen als centraal thema. De bibliotheken zien het als een maatschappelijke taak om burgers mediawijs te maken. Dat blijkt uit het volgende citaat;

Mediawijsheid: Om burgers beter toe te rusten voor de overvloed aan informatie, ontwikkelen bibliotheken leerprogramma's voor verschillende doelgroepen. Ook zullen bibliotheken als lokale steunpunten van het onlangs opgerichte Mediawijsheid Expertisecentrum optreden. Dit gebeurt in samenwerking met het onderwijs^[3].

De bibliotheken Zuidoost Fryslân (hierna te noemen: BZOF) wil dit thema vormgeven en legt daarbij in eerste instantie de focus op het basisonderwijs. Door in deze doelgroep te investeren wordt voor hun toekomst een goede basis gelegd. Immers de huidige basisschoolleerlingen groeien op in een gemedialiseerde samenleving en zullen als vanzelfsprekend deze media gebruiken.

Aanleiding van het project

Mensen, en kinderen in het bijzonder, communiceren, socialiseren, studeren, consumeren en produceren steeds meer via internet. De nieuwe media zijn overal in ons leven aanwezig en daarom is de ontwikkeling van mediabewustzijn, mediabegrip, media- attitude en mediagedrag voor basisschoolkinderen van groot belang. De Doorgaande Leerlijn Mediawijsheid Basisonderwijs, die in samenwerking met leerkrachten van het basisonderwijs is ontwikkeld, werkt aan deze ontwikkelingen^[4]. BZOF startte in schooljaar 2009/2010 met drie pilots, één pilot per gemeente, deze pilots zijn succesvol doorlopen. Gemeente Opsterland (28) en Comperio (32) waren hierbij grote afnemers + individuele scholen, voornamelijk het christelijk onderwijs. BZOF wil weten in welke mate de lessen effect hebben en wil bovendien op deze manier de kwaliteit van haar producten verbeteren en op peil houden. Daarnaast wil BZOF schooldirecteuren en bovenschools management van cijfermatige informatie voorzien over het rendement van de mediawijsheid lessen.

^[1] Mediawijsheid, 2010

www.mediawijsheid.nl/doorlopende-leerlijn/

^[2] Organisatie BZOF, www.bzof.nl/informatie/organisatie.

^[3] Jaarverslag Bibliotheken Zuidoost Fryslân, 2009, www.bzof.nl/informatie/organisatie.

^[4] Doorgaande leerlijn mediawijsheid basisonderwijs, www.bzof.nl/onderwijs/basisschool.

Probleemoriëntatie

Hieronder volgt de probleemoriëntatie, deze bestaat uit de volgende drie onderdelen: Onderzoeksvraag, doelstelling & deelvragen.

Onderzoeksvraag

Hoe effectief zijn de (mediawijsheid) lessen Net- tiquette & Maak je eigen startpagina uit de Doorgaande Leerlijn Mediawijsheid Basisonderwijs voor leerlingen in de gemeentes Opsterland, West- en Ooststellingingerwerf?

Doelstelling (wat willen we met dit onderzoek bereiken?)

De doelstelling van het project is nagaan wat het rendement is van de mediawijsheid lessen, niet alleen door het geven van cijfermatige informatie maar ook vanuit de observaties van mediacoaches. De opbrengsten van de (mediawijsheid) lessen Net- tiquette & Maak je eigen startpagina zijn inzichtelijk geworden. Het is, naar aanleiding van dit onderzoek, duidelijk wat de lessen opleveren en in welke mate ze een meerwaarde hebben voor leerlingen in het basisonderwijs.

Deelvragen m.b.t. de lessen 'Net-tiquette'

Onderstaande deelvragen zullen worden beantwoord, m.b.t. 'Net-tiquette'

- Hoe bekwaam* zijn de leerlingen m.b.t. bewustzijn, begrip, attitude en gedrag, voor aanvang van de lessen?
- Hoe bekwaam* zijn de leerlingen m.b.t. bewustzijn, begrip, attitude en gedrag, na afloop van de lessen?

Deelvragen m.b.t. de lessen 'Maak je eigen startpagina'

Onderstaande deelvragen zullen worden beantwoord, m.b.t. 'Maak je eigen startpagina'

- Hoe bekwaam zijn de leerlingen m.b.t. bewustzijn, begrip, attitude en gedrag, voor aanvang van de lessen?
- Hoe bekwaam zijn de leerlingen m.b.t. bewustzijn, begrip, attitude en gedrag, na afloop van de lessen?

* Zie conclusie; leerstadias Maslov.

Begripsdefiniëring

Een begrip of term is vaak onduidelijk, wanneer bepaalde begrippen nader worden omschreven staat een betekenis van een begrip vast en is het helder gedurende de rest van het onderzoek. Het gaat hierbij niet om de juiste definitie maar om de meest bruikbare definitie voor het onderzoek.

In dit rapport wordt gesproken over de term 'mediawijsheid', hieronder verstaan we;

Het geheel van kennis, vaardigheden en mentaliteit waarmee burgers zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in een complexe, veranderlijke en fundamenteel gemedialiseerde wereld ^[5].

^[5] Mediawijsheid, www.mediawijsheidinperspectief.nl/advies_inleiding.php.

Wat houdt de les Net-tiquette in?

De les 'Net- tiquette' wordt gegeven door een mediacoach, duurt 1,5 uur en gaat over hoe we met elkaar omgaan op internet. Tom en Jerry hebben een Hyvespagina. Hoe gaan zij eigenlijk met elkaar om op internet? Het gaat om een preventief lesprogramma over internetgedrag voor kinderen van groep 5 & 6. Via algemene omgangsvormen leidt de mediacoach de kinderen de digitale wereld in en laat hen zien dat we ook op internet zo met elkaar om moeten gaan zoals we ook door anderen behandeld willen worden. Cyberpesten wordt op een luchtige, speelse manier aan de orde gebracht.

De les is gekoppeld aan de kerndoelen van het onderwijs en aan leerdoelen mediawijsheid.

Kerndoelen vanuit het onderwijs;

- De kinderen stellen zelf regels op over hoe ze met elkaar willen omgaan (op internet)
- De kinderen weten wat (cyber-) pesten is
- De kinderen weten wat ze kunnen doen als het gebeurt

Leerdoelen mediawijsheid (verantwoord gebruik en veiligheid & mediabewustzijn);

- De kinderen weten hoe ze met elkaar om moeten gaan op internet
- De kinderen weten wat cyberpesten is
- De kinderen weten dat cyberpesten niet goed is
- De kinderen weten wat ze kunnen doen als het voorkomt

Wat houdt de lessenserie Maak je eigen startpagina in?

De lessenserie 'Maak je eigen startpagina' bestaat uit zes lessen van een uur. Deze lessen worden gegeven door een mediacoach aan kinderen (of leerlingen) uit groep 7 of 8 waarin alle belangrijke aspecten van internetgebruik aan bod komen. Deze lessenserie schept de kaders waarbinnen kinderen op een veilige manier hun digitale kennis, vaardigheden en creativiteit kunnen ontwikkelen. Een eigen klassen startpagina is het resultaat!

De lessenserie is als volgt opgebouwd;

- Les 1: internet, zoekmachines, betrouwbaarheid
- Les 2: hoe ver reikt internet?
- Les 3: Yurlspagina, wat is dat?
- Les 4: Onderwerp Yurlspagina
- Les 5: Onderhoudsrooster Yurlspagina, discussie mediawijsheid, wat vind jij?
- Les 6: evaluatie en uitreiking mediawijsheidcertificaat

Deze lessen zijn gekoppeld aan de kerndoelen van het onderwijs en aan leerdoelen mediawijsheid.

Kerndoelen vanuit het onderwijs;

- De kinderen leren informatie zoeken
- Kinderen leren informatie beoordelen

Leerdoelen mediawijsheid;

- De kinderen maken een eigen startpagina (praktische vaardigheden)
- De kinderen leren informatie beoordelen op betrouwbaarheid (informatie- en strategische vaardigheden)

De kinderen leren over de werking van zoekmachines en internet (mediabewustzijn)

- De kinderen leren over profielsites en privacy (verantwoord gebruik en veiligheid)
- De kinderen maken een eigen startpagina (participatie en productie)

Het onderzoek; wie, wat & hoe

Onderzoek dient betrouwbaar, actueel en relevant te zijn. Om de transparantie van het onderzoek zo groot mogelijk te maken komt in dit hoofdstuk aan de orde hoe het onderzoek is opgezet, welke partijen hebben meegewerkt en welke onderzoeksmethodes zijn gehanteerd.

Databronnen (welke bronnen zijn ondersteunend geweest bij dit project?)

Gedurende de uitvoeringsfase van dit onderzoek hebben onderstaande personen gediend als databron;

- Manager Bibliotheek Zuidoost Fryslân
- 7 Mediacoches Bibliotheek Zuidoost Fryslân
- Joyce Kerstens (Lectoraat Cybersafety)
- 17 Basisscholen uit de gemeentes Opsterland, West- en Ooststellingwerf
- Leerkrachten van bovenstaande basisscholen
- Bovenschoolsmanagement Comperio, Primo en Tjongerwerven.

Deelnemers (of respondenten)

Aan dit onderzoek hebben in totaal 453 leerlingen meegewerkt, zij hebben als respondent gediend tijdens de uitvoeringsfase van dit onderzoek.

- De enquête Net- tiquette is door 153 leerlingen ingevuld.
- De enquête Maak je eigen startpagina is door 300 leerlingen ingevuld.

Verantwoording van gebruikte methodes

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van diverse methodes, deze zullen hieronder kort worden uitgelegd.

• Literatuuronderzoek

Een onmisbaar onderdeel van het doen van onderzoek is een gedegen literatuurstudie. Dit is gedaan om de eerdere onderzoeken en resultaten op het gebied van mediawijsheid in kaart te brengen en te gebruiken als basis voor dit onderzoek. Tevens heeft het als hulpmiddel gediend om de enquêtevragen op te stellen.

• Observeren

De observaties van de mediacoches zijn tot stand gekomen naar aanleiding van de gegeven lessen. Hierdoor is een algemene indruk ontstaan met betrekking tot de bekwaamheid van de kinderen op het gebied van mediawijsheid. Deze observaties zijn meegenomen in dit onderzoek.

• De enquête

De enquêtes zijn opgesteld met behulp van de inhoud en doelen van de lessen en eerder opgestelde enquêtes (zie literatuurstudie). Naast inhoudelijke vragen zijn er ook algemene vragen opgesteld, deze hebben onder andere betrekking op hetgeen wat de kinderen doen op het internet en de regels thuis. Zie bijlage voor de enquêtes.

- SPSS

De BZOF heeft de samenwerking gezocht met een projectleider die affiniteit heeft met het onderwerp mediawijsheid, een universitaire achtergrond heeft en daarbij kennis van en toegang tot het verwerkingsprogramma Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)^[5].

^[5] SPSS, www.ibm.com/software/nl/analytics/spss

Resultaten 'Net-tiquette'

Het aantal respondenten dat aan het onderzoek heeft meegewerkt

In dit onderzoeksrapport wordt gesproken over twee groepen respondenten, namelijk de onderzoeksgroep en de controlegroep. De onderzoeksgroep bestaat uit de kinderen die de interventie, in dit geval de les 'Net-tiquette', wel hebben gevolgd. De controlegroep bestaat uit kinderen die de les niet hebben gevolgd, maar wel enquêtes hebben ingevuld. Vervolgens kan het zijn dat er in het onderzoeksrapport expliciet wordt gesproken over de resultaten van de nul- of eenmeting. Alle kinderen (zowel de onderzoeksgroep als controlegroep) hebben voorafgaand aan de les 'Net-tiquette' een enquête ingevuld, op deze manier is hun basiskennis getoetst. Dit wordt de nulmeting genoemd. Na afloop van de les hebben de kinderen exact dezelfde enquête ingevuld, om op deze manier na te gaan of de les 'Net-tiquette' effect heeft gehad. Ook de kinderen die geen les hebben gevolgd. Dit wordt de eenmeting genoemd.

De onderzoeksgroep, de kinderen die de les 'Net-tiquette' hebben gevolgd, bestond uit 93 kinderen, 45 meisjes en 48 jongens. De grootste groep bedroeg de jongens in de leeftijd van 9 jaar.

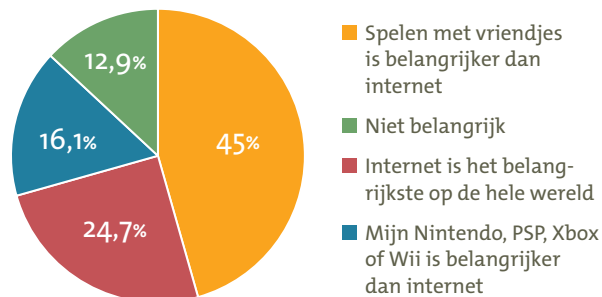
De controlegroep, de kinderen die wel de enquêtes hebben ingevuld maar geen lessen hebben gevolgd, bestond uit 62 kinderen, 30 meisjes en 32 jongens. Ook hier bedroeg de grootste groep de jongens in de leeftijd van 9 jaar. In de bijlage treft u welke scholen hebben meegewerkt aan de enquêtes.

Wat doen kinderen zoal op internet?

De meeste kinderen (38,7%) van de onderzoeksgroep geven aan gemiddeld 1 uur of korter per dag achter het internet te zitten. Op de vraag wat kinderen doen op het internet kwamen onderstaande antwoorden naar voren;

Op de vraag hoe belangrijk zij internet vinden, werden onderstaande antwoorden gegeven;

Hoe belangrijk vind jij internet?

Wat doe je op internet?	Aantal uitgedrukt in %	Hoeveelheid meisjes	Hoeveelheid Jongens
MSN	16,1%	60% meisjes	40% jongens
Hyves	59,1%	43,6 % meisjes	56,4% jongens
Spelletjes spelen	75,3%	48,6% meisjes	51,4% jongens
Informatie zoeken	30,1%	57,1% meisjes	42,3% jongens

Hieronder zal de top 5 worden weergegeven van meest geraadpleegde internetsites, door de kinderen die hebben meegewerkt aan het onderzoek;

1. You Tube (74,2%)
2. Hyves (64,1%)
3. Spele.nl (61,3%)
4. Google (53,8%)
5. Nickelodeon (31,2%)

In de enquête werd de kinderen ook gevraagd aan te geven wat ze moeilijk vinden op internet, hier kwamen interessante conclusies uit naar voren. De kinderen konden namelijk kiezen uit een aantal keuzemogelijkheden, de meest opvallende resultaten zullen hieronder worden weergegeven;

Ik vind het moeilijk om...	Onderzoeksgroep, nulmeting	Onderzoeksgroep, eenmeting
Te weten wanneer je iets over jezelf op internet kunt zetten	14%	26,1%
Te weten of het klopt wat op internet staat	22,6%	25,8%
Ik vind geen dingen moeilijk op internet	47,3%	34,3%

Ruim een kwart van de ondervraagde kinderen heeft aangegeven even goed met internet te zijn, in vergelijking met zijn of haar klasgenoten. 10% Van de ondervraagde kinderen vindt zichzelf beter met internet dan zijn of haar klasgenoten. Daarnaast heeft één tiende van de ondervraagde kinderen aangegeven even goed met internet te zijn in vergelijking met zijn of haar meester of juf. 16% Van de ondervraagde kinderen vindt zichzelf beter met internet dan zijn of haar meester of juf. Het zelfbeeld van kinderen over de kennis die zij van het internet hebben is niet zo hoog, ouders denken vaak dat kinderen alles weten, kinderen denken hier zelf vaak anders over.

Ouders en regels...

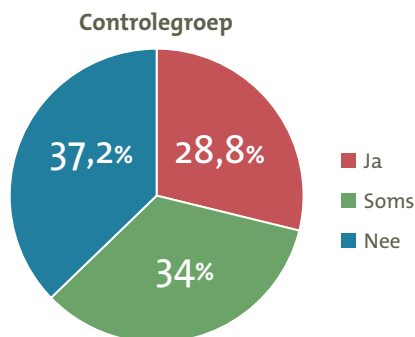
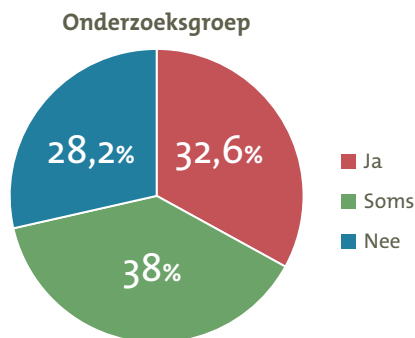
Ook is er in dit onderzoek aandacht besteed aan de ouders van de kinderen, weten ouders bijvoorbeeld wat hun kinderen doen op het internet? Volgens de kinderen weten de ouders in 80% van de gevallen wat ze doen op het internet. Slechts 8,6% van de ondervraagde kinderen heeft aangegeven dat zijn of haar ouders niet weten wat zij op het internet doen. Op de vraag of er regels thuis zijn over de sites die de kinderen mogen bezoeken, kwamen de volgende antwoordpercentages naar voren, de resultaten zijn hiernaast weergegeven van zowel de onderzoeks- als controlegroep;

Er is de kinderen ook de vraag gesteld wat ze van hun ouders niet mogen op internet. De kinderen uit de onderzoeksgroep (nulmeting) kwamen met onderstaande top 5.

1. Pesten (80,6%)
2. Geen plaatjes van blote mensen bekijken (73,1%)
3. Niks kopen op internet (71%)
4. Geen spelletjes spelen die geld kosten (68,8%)
5. Niet zomaar ergens op klikken (57%)

De top 5 van de controlegroep bevat dezelfde onderwerpen, maar staat in een andere volgorde, de verschillen hierin zijn minimaal.

Zijn er regels thuis over de sites die je mag bezoeken?

Net- tiquette

Er zijn de kinderen zeven specifieke vragen gesteld over de lesinhoud van 'Net- tiquette'. Als eerste werd ze de vraag voorgelegd of ze weten wat etiquette zijn. Iets meer dan de helft wist hier voorafgaand aan de les al het juiste antwoord op te geven, na afloop van de les is het juiste antwoord gestegen met meer dan 35%, naderhand wist 86% het juiste antwoord te geven.

Dit zelfde geldt voor de vraag of de kinderen weten wat 'Net- tiquette' zijn. Iets meer dan de helft wist hier voorafgaand aan de les het juiste antwoord op te geven, na afloop van de les is dit aantal met 20% gestegen, namelijk naar 73,1%.

Een kwart van alle ondervraagde kinderen denkt voorafgaand aan de les 'Net- tiquette' dat je pesten zelf uitlokt, na afloop van de les is dit voor de kinderen uit de onderzoeksgroep gedaald met 10%.

Een kwart van de kinderen uit de controlegroep denkt hier naderhand hetzelfde over, dit is dus hetzelfde gebleven. Een andere antwoordmogelijkheid die de kinderen hadden kunnen geven was dat pesten er altijd al is geweest, maar natuurlijk niet hoort, dit was het juiste antwoord. 65% Van de onderzoeksgroep gaf in eerste instantie het goede antwoord, na de interventie heeft zelfs 75% van de onderzoeksgroep het juiste antwoord gegeven, hierin is een stijging van 10% te zien.

Vervolgens werd de kinderen gevraagd of ze weten wat cyberpesten is, ze konden kiezen tussen ja of nee. 44,6% Van de kinderen uit de onderzoeksgroep geeft voorafgaand aan de les aan dat ze weten wat cyberpesten is. Na de les stijgt het aantal kinderen dat dit wel weet naar 59%. Van de kinderen die de les niet hebben gevolgd geeft slechts in eerste instantie 17% van de kinderen aan wat cyberpesten is, na het invullen van de tweede enquête is dit gestegen naar 29%. De term cyberpesten lijkt in eerste instantie vreemd bij kinderen.

Opvallend is echter dat zo'n 60% van de kinderen uit de onderzoeksgroep direct het juiste antwoord weet aan te vinken, namelijk pesten via de computer. Na afloop van de les is dit aantal met 10 % gestegen. 45% Van de kinderen uit de controlegroep geeft het juiste antwoord aan, dit percentage is gelijk gebleven na het invullen van de tweede enquête.

Opmerkelijk is dat 30% van alle kinderen, zowel voor als na de les 'Net- tiquette' denkt dat pesten iemand zijn of haar eigen schuld is. Dit zou als uitgangspunt kunnen dienen bij de les 'Net- tiquette' die volgend jaar aan de scholen wordt gegeven.

Als laatste werd de kinderen de vraag gesteld of ze zelf wel eens hadden gepest via de computer, 10% van alle kinderen heeft aangegeven weleens gepest te hebben via de computer.

Resultaten ‘Maak je eigen startpagina’

Het aantal respondenten dat aan het onderzoek heeft meegewerkt

In dit onderzoeksrapport zal worden gesproken over twee groepen respondenten, namelijk de onderzoeksgroep en de controlegroep. De onderzoeksgroep bestaat uit de kinderen die de interventie, in dit geval de lessen ‘Maak je eigen startpagina’, wel hebben gevolgd. De controlegroep bestaat uit kinderen die de lessen niet hebben gevolgd, maar wel enquêtes hebben ingevuld. Vervolgens kan het zijn dat er in het onderzoeksrapport expliciet wordt gesproken over de resultaten van de nul- of eenmeting. Alle kinderen (zowel de onderzoeksgroep als controlegroep) hebben voorafgaand aan de lessenserie ‘Maak je eigen startpagina’, een enquête ingevuld, op deze manier is hun basiskennis getoetst. Dit wordt de nulmeting genoemd. Na afloop van de lessenserie hebben de kinderen exact dezelfde enquête ingevuld, om op deze manier na te gaan of de lessenserie ‘Maak je eigen startpagina’ effect heeft gehad. Ook de kinderen die geen les hebben gevolgd. Dit wordt de eenmeting genoemd.

De onderzoeksgroep, de kinderen die de lessenserie ‘Maak je eigen startpagina’ hebben gevolgd, bestond uit 216 kinderen, 104 meisjes en 112 jongens. De grootste groep bedroeg de jongens in de leeftijd van 11 jaar.

De controlegroep, de kinderen die wel de enquêtes hebben ingevuld maar geen lessen hebben gevolgd, bestond uit 84 kinderen, 43 meisjes en 41 jongens. Hier bedroeg de grootste groep de meisjes in de leeftijd van 11 jaar. In de bijlage treft u welke scholen hebben meegewerkt aan de enquêtes.

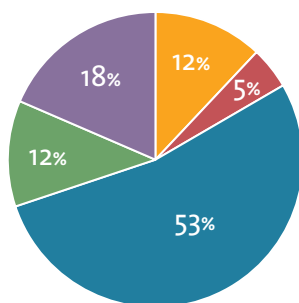

Wat doen kinderen zoal op internet?

De meeste kinderen (40,2%) van de onderzoeksgroep geven aan gemiddeld 1 uur of korter per dag achter het internet te zitten. Op de vraag wat ze dan doen op het internet kwamen onderstaande antwoorden naar voren;

Wat doe je op internet?	Aantal uitgedrukt in %	Hoeveelheid meisjes	Hoeveelheid Jongens
MSN	25%	57,4% meisjes	42,6% jongens
Hyves	76,9%	52,4% meisjes	47,6% jongens
Twitter	10%	4% meisjes	6% jongens
Spelletjes spelen	71,3%	44,8% meisjes	55,2% jongens
Huiswerk maken	22,2%	58,3% meisjes	41,7% jongens
Downloaden	33,3%	33,3% meisjes	66,7% jongens
Informatie zoeken	38%	54,9% meisjes	45,1% jongens

Op de vraag hoe belangrijk zij internet vinden, werden onderstaande antwoorden gegeven;

Hoe belangrijk vind jij internet?

- Internet is het belangrijkste op de hele wereld
- Mijn telefoon is belangrijker dan internet
- Spelen met vriendjes is belangrijker dan internet
- Mijn Nintendo, PSP, Xbox of Wii is belangrijker dan internet
- Niet belangrijk

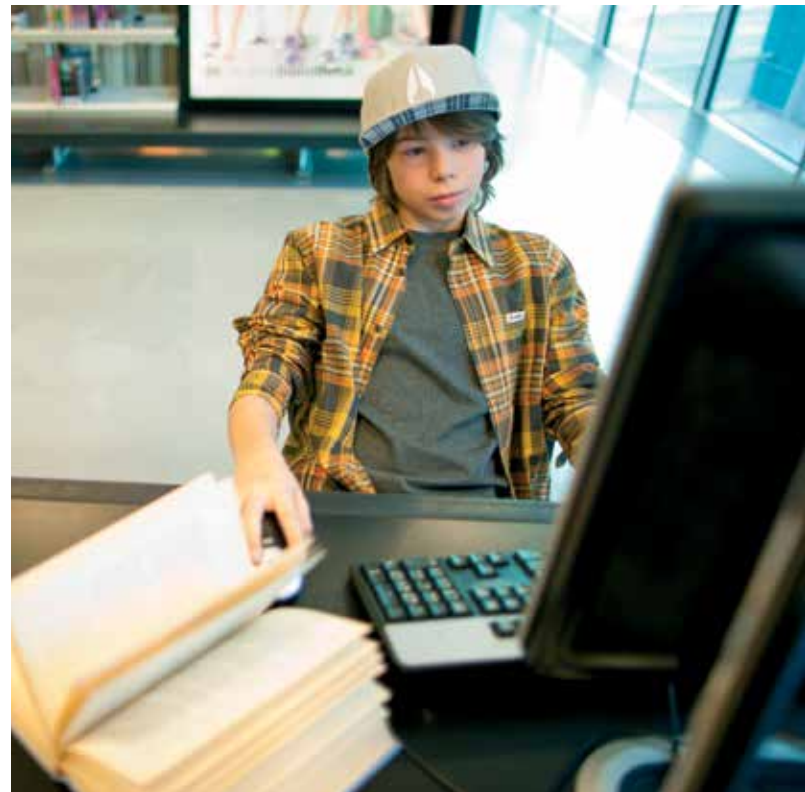
Hieronder zal de top 5 worden weergegeven van meest geraadpleegde internetsites, door de kinderen die hebben meegewerkt aan het onderzoek;

1. You Tube (88,4%)
2. Google (80,6%)
3. Hyves (79,2%)
4. Spele.nl (63,4%)
5. Habbo.nl (24,5%)

In de enquête werd de kinderen ook gevraagd aan te geven wat ze moeilijk vinden op internet, hier kwamen een paar interessante conclusies uit naar voren. De kinderen konden namelijk kiezen uit elf keuzemogelijkheden, de meest opvallende resultaten zullen hieronder worden weergegeven;

Ik vind het moeilijk om...	Onderzoeksgroep, nulmeting	Onderzoeksgroep, eenmeting
Te stoppen met internet	20,4%	14,9%
Te weten wanneer je iets van jezelf op internet kunt zetten	11,1%	16,3%
Te weten of het klopt wat op internet staat	25,9%	37%

Ruim een kwart van de ondervraagde kinderen heeft aangegeven even goed te zijn met internet te zijn, in vergelijking met zijn of haar klasgenoten. 7,4% Van de ondervraagde kinderen vindt zichzelf beter met internet dan zijn of haar klasgenoten. Daarnaast heeft ruim één tiende van de ondervraagde kinderen aangegeven even goed met internet te zijn in vergelijking met zijn of haar meester of juf. 13% Van de ondervraagde kinderen vindt zichzelf beter met internet dan zijn of haar meester of juf.

Ouders en regels...

Ook is er in dit onderzoek aandacht besteed aan de ouders van de kinderen, weten ouders bijvoorbeeld wat hun kinderen doen op internet? Volgens de kinderen weten de ouders in 75% van de gevallen wat ze doen op internet. Slechts 10,2% van de ondervraagde kinderen heeft aangegeven dat zijn of haar ouders niet weten wat zij op internet doen.

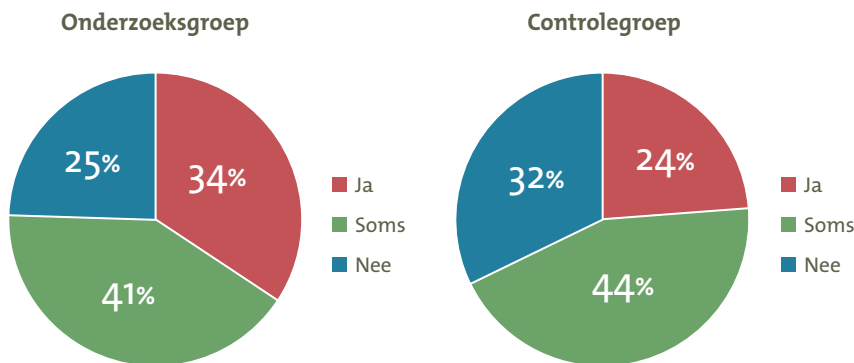
Op de vraag of er regels thuis zijn over de sites die kinderen mogen bezoeken, kwamen de volgende antwoordpercentages naar voren, de resultaten zijn weergegeven van zowel de onderzoeks- als controlegroep;

Er is de kinderen ook de vraag gesteld wat ze van hun ouders niet mogen op internet. De kinderen konden kiezen uit 12 antwoordmogelijkheden. Hieronder zal de top 5 van de onderzoeksgroep (nulmeting) worden weergegeven;

1. Geen plaatjes van blote mensen bekijken (79,2%)
2. Pesten (77,8%)
3. Geen spelletjes spelen die geld kosten (77,3%)
4. Niks kopen op internet (61,1%)
5. Niet zomaar ergens op klikken (48,6%)

De top 5 van de controlegroep bevat dezelfde onderwerpen, maar staat in een andere volgorde, de verschillen hierin zijn minimaal.

Zijn er regels thuis over de sites die je mag bezoeken?

Maak je eigen startpagina

Er zijn de kinderen elf specifieke vragen gesteld over de lesinhoud van 'Maak je eigen startpagina'. Als eerste werd ze de vraag voorgelegd of ze weten wat een startpagina is. Slechts 10% wist hier voorafgaand aan de les het juiste antwoord op te geven. Na de interventie gaf ruim 16% het juiste antwoord.

Ruim 90% van de ondervraagde kinderen wist op de tweede vraag 'de informatie die op internet staat...' direct het juiste antwoord te geven, namelijk 'kan door iedereen op internet worden gezet'. Na de interventie is dit gestegen naar 95%.

Op de derde vraag 'Een zoekmachine is...' gaf ruim 70% van de ondervraagde kinderen direct het juiste antwoord, namelijk 'Een speciale site waarmee je kunt zoeken op internet', dit antwoord bleef gelijk na de interventie. Toch denkt ruim 20% zowel voor als na de interventie dat een zoekmachine een site is die voor jou op zoek gaat naar 'veilige' sites.

Op de vraag 'Google is...' gaf ruim 97% van de ondervraagde kinderen het juiste antwoord, namelijk een zoekmachine. Bij de onderzoeksgroep steeg dit zelfs na de interventie tot 100%. Echter, bij de controlegroep daalde het aantal kinderen dat het juiste antwoord gaf naar 93%.

Vervolgens werd de kinderen gevraagd een voorbeeld van een profielsite te noemen, ze konden kiezen

tussen drie antwoordmogelijkheden. Bijna 90% van de onderzoeksgroep gaf in de eerste keer het juiste antwoord. 7,9% kinderen van de onderzoeksgroep denkt in eerste instantie dat marktplaats een voorbeeld van een profielsite is, na de eenmeting daalt dit aantal tot 5,3%.

Ook is de kinderen gevraagd of het handig zou zijn om je telefoonnummer en adres neer te zetten op Hyves. Ruim 90% van de kinderen gaf in eerste instantie al aan dat dit niet handig zou zijn. Echter, 6,9% van de onderzoeksgroep denkt dat het wel handig is. Na de interventie is dit aantal overigens gedaald tot 2,4%.

Op de vraag 'Op Hyves... kun je zelf instellen wie wat ziet' gaf 84% van de onderzoeksgroep aan dat dit klopt. Ruim 15% geeft in eerste instantie aan dat dit niet klopt. Na de interventie is dit aantal met 10% gedaald, tot 5,2%. Bij de controlegroep is dit aantal gelijk gebleven bij zowel de nul- als eenmeting.

Hierna werd de kinderen de volgende vraag gesteld 'wat is een veilig wachtwoord?'. Bij de onderzoeksgroep gaf ruim 80% voorafgaand aan de interventie het juiste antwoord, namelijk 'L!@nNe3344'. Na de interventie steeg dit met 5% naar 85,6%. Echter, bij de controlegroep wist slechts 67% direct het eerste antwoord te geven, na de eenmeting was hierin zelfs een daling te zien van ruim 3%. Dit is een opvallend detail.

De vraag 'wat is een goed e-mailadres' werd door 90% van de ondervraagde kinderen juist beantwoord, namelijk 'lianne@medialessen.nl'. 5% van de ondervraagde kinderen dacht dat 'www.medialessen.nl' het juiste antwoord zou zijn of 'www/medialessen/nl'. Dit aantal bleef gelijk na de interventie.

Ruim 90% van de ondervraagde kinderen zou zijn of haar nieuwe e-mailadres alleen geven aan vrienden en klasgenoten. Slechts 4,2% zou zijn of haar nieuwe e-mailadres geven aan iemand op een chatbox, dit aantal bleef gelijk na de interventie. Ditzelfde geldt voor de kinderen die zijn of haar nieuwe e-mailadres zou geven als er om werd gevraagd op internet, ruim 3% dacht dat dit het juiste antwoord zou zijn, ook na de interventie.

De kinderen zijn nog niet zo goed op de hoogte wat spam is. Van de onderzoeksgroep geeft voor de interventie 58,8% het juiste antwoord, namelijk 'e-mails waar je niet op zit te wachten'. Bijna 30% denkt, in eerste instantie, dat het om e-mails gaat die naar een verkeerd adres zijn gestuurd. Na de interventie scoort 72% het juiste antwoord en denkt nog maar 17% dat het om e-mails gaat die naar een verkeerd adres zijn gestuurd.

Opvallend detail is echter dat ruim 65% van de controlegroep in eerste instantie het juiste antwoord geeft, maar dat dit ook is gestegen nadat ze de tweede keer de enquête hebben

ingevuld, namelijk naar 76,5%. In eerste instantie dacht 22,6% van de controlegroep dat spam e-mails zijn die naar een verkeerd adres zijn gestuurd, na de tweede enquête dacht slechts 11% dit nog. Zonder interventie is daar dus ook een stijging van het juiste antwoord van ruim 10% te zien.

Ten slotte is de kinderen gevraagd of het downloaden van ringtones gratis is. 54,6% van de onderzoeksgroep gaf voorafgaand aan de interventie het juiste antwoord, namelijk 'nee, de eerste ringtone is gratis maar de volgende niet'. Na de interventie steeg het aantal met kinderen met het juiste antwoord naar 62,5%. Deze lichte stijging was ook te zien bij de controlegroep. Echter, hier heeft geen interventie plaatsgevonden en gaf 67,9% na de eerste enquête al het juiste antwoord. Bij de onderzoeksgroep dacht 15% van de kinderen, voor de interventie, dat ringtones altijd gratis zijn. Na de interventie is dit aantal gehalveerd. Echter, bij de controlegroep was hier een lichte stijging te zien, hier gaf 7,1% in eerste instantie aan dat ringtones altijd gratis zijn, bij de tweede enquête werd dit door 10% aangegeven.

Conclusie

In het eerste deel van dit hoofdstuk zal een algemene conclusie worden gegeven. Vervolgens zullen er specifieke conclusies worden beschreven die betrekking hebben op 'Net-tiquette' en 'Maak je eigen startpagina'.

Conclusie

De meeste kinderen ($\pm 45\%$) hebben aangegeven gemiddeld 1 uur of korter per dag achter het internet te zitten. Spelen met vriendjes wordt nog altijd voor bijna 50% van de ondervraagde kinderen belangrijker gevonden dan internet. Zo'n 20% van de ondervraagde kinderen heeft zelfs aangegeven internet niet belangrijk te vinden! Dit zijn geruststellende resultaten. Ouders en leerkrachten denken vaak dat kinderen veel langer achter het internet zitten.

Toename mediabewustzijn

Het merendeel van de kinderen scoort significant beter op de eenmeting met interventie dan op de nulmeting. De lessen mediawijsheid hebben hier zeker een grote rol in gespeeld. Toch blijven er een aantal vraagtekens bestaan, zo scoren de kinderen op een aantal vragen beduidend slechter dan voorafgaand aan de interventie. Het is op basis van de beschikbare analyses nog niet helder waar dit effect aan toegeschreven kan worden.

Het kan zijn dat de interventie, in dit geval één van de

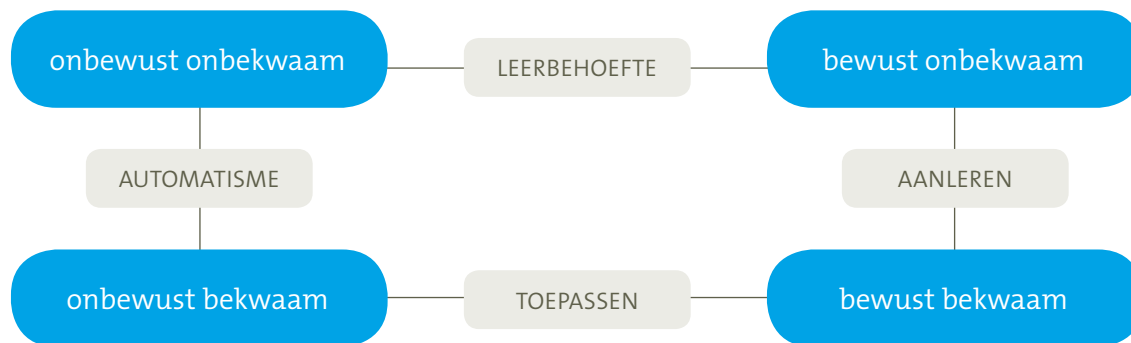
lessen mediawijsheid, de kinderen aan het twijfelen heeft gebracht. Hier dienen mediacoaches volgend jaar rekening mee te houden, ze moeten zich er in ieder geval bewust van zijn dat bepaalde informatie die tijdens de les wordt gegeven bij kinderen ook voor verwarring kan zorgen.

Het kan ook komen doordat kinderen na afloop van de interventie kritischer zijn geworden, er is bewustwording opgetreden over de complexiteit van internet. Ook zijn de kinderen na gaan denken over bepaalde veiligheidsaspecten, zoals het omgaan met persoonlijke gegevens op internet. Hier is veel aandacht aan besteed tijdens de lessen 'Net-tiquette' en 'Maak je eigen startpagina'. Zo zijn de kinderen erachter gekomen dat het toch best lastig is om te weten wanneer je iets over jezelf op internet kunt zetten, veel moeilijker dan dat ze in eerste instantie dachten. Ditzelfde geldt voor de keuzemogelijkheid te weten of het klopt wat op internet staat. Bovendien is er een daling te zien van 13% van het aantal kinderen dat denkt geen dingen moeilijk te vinden op internet. Het lijkt alsof ze voor de les een stuk zelfverzekerder waren over bepaalde zaken m.b.t. internet, dan na afloop van de les. Nog een opvallend detail is dat 11,8% van de onderzoeksgroep zichzelf tegenspreekt. Enerzijds geven ze aan geen dingen moeilijk te vinden op het internet. Anderzijds dat ze het lastig vinden om te stoppen met internet. Ruim één vijfde (20,3%) van de ondervraagde kinderen geeft aan het moeilijk te vinden om te stoppen met internet.

De vier leerstadia van Maslov

Deze onderzoeksgegevens komen overeen met de leerstadia van Maslov. Dit model laat zien dat, in dit geval de basisschoolleerlingen vier fasen doorlopen wanneer een nieuwe vaardigheid of competentie wordt aangeleerd. De eerste fase is onbewust onbekwaam, waarin de basisschoolleerlingen zich niet bewust zijn van een hiaat in hun kennis of vaardigheden. In de fase die daarop volgt, bewust onbekwaam, herkent de basisschoolleerling het hiaat maar heeft hij nog geen effectieve strategie om dit

op te lossen. In de derde fase, bewust bekwaam, weet de basisschoolleerling een bepaald probleem te benaderen of kan een bepaalde vaardigheid toepassen, maar dit vereist een grote mate van concentratie. In de laatste fase, onbewust bekwaam, heeft de basisschoolleerling zich de vaardigheid zodanig eigen gemaakt dat het toepassen ervan als het ware een tweede natuur is geworden, zonder dat het veel concentratie vraagt.

Leerstadia van Maslov ^[7].

^[7] Figuur; Leerstadia van Maslov, www.dagaz-coaching.nl/getting-things-done-hoe-nieuwe-gewoontes-duurzaam-te-verankeren/

Uit literatuurstudie (zie bronnenlijst) en observaties van de mediacoaches is gebleken dat de technische vaardigheden van de kinderen over het algemeen goed zijn, maar de vaardigheden om kritisch naar media te kijken, zoals het gebruik maken van de juiste zoektechnieken, vaak te wensen over laat. Ook zijn de kinderen vaak nog niet op de hoogte van de verschillende mogelijkheden en eventuele valkuilen die het gebruik van internet met zich mee brengt. Doordat hier tijdens de lessen 'Net-tiquette' en 'Maak je eigen startpagina' aandacht aan wordt besteed en het onderwerp internet bespreekbaar wordt gemaakt, zijn kinderen na afloop van de interventie bewuster geworden van hun eigen gedrag en attitude op het internet. Ook zijn ze beter op de hoogte van de betekenis van bepaalde begrippen, zoals cyberpesten.

Wanneer we kijken naar de vier leerstadia van Maslov blijkt dat kinderen voorafgaand aan de interventie onbewust onbekwaam zijn, maar na afloop bewust onbekwaam zijn geworden. Wanneer de combinatieklassen nogmaals de lessen krijgen aangeboden kan het zijn dat de kinderen bewust bekwaam worden. Een vervolg op de lessen is dus zeker aan te raden!

Conclusie Net- tiquette

De enquête Net- tiquette bestond uit 20 vragen, waarvan vijf 'kennis' vragen (vraag 13 t/m 18). Deze vragen hadden specifiek betrekking op de lesinhoud van Net- tiquette. Het gaat hierbij om de volgende vragen met bijbehorende antwoordmogelijkheden;

13. Etiquette...

- Zijn hele dure servetjes
- Zijn regels over hoe het eigenlijk hoort
- Zijn stickers met de inhoud erop

14. NET- tiquette

- Zijn regels over hoe je netjes moet eten
- Zijn regels over hoe je moet mailen
- Zijn regels over hoe je met elkaar omgaat op internet

15. Pesten...

- Is er altijd al geweest, maar hoort natuurlijk niet
- Gebeurt pas sinds de 18e eeuw
- Lok je zelf uit

16. Weet jij wat cyberpesten is

- Ja • Nee

17. Cyberpesten is...

- Pesten via de computer
- Eigenlijk niet pesten
- Weet ik niet

18. Pesten via de computer...

- Gebeurt in onze klas echt niet!
- Is soms iemands eigen schuld
- Bestaat niet

Toename mediabegrip

11 van de 93 kinderen (11,8%) van de onderzoeksgroep scoorden na de nulmeting op alle vijf de vragen het juiste antwoord. Bij de controlegroep waren dit 6 van de 62 kinderen (9,7%).

Nadat de kinderen van de onderzoeksgroep de les 'Net- tiquette' hadden gevolgd hebben zij wederom dezelfde enquête in moeten vullen, toen scoorden echter 31 kinderen op alle vijf de vragen het juiste antwoord. Bij de controlegroep bleef dit aantal gelijk.

Hieruit blijkt dat de les wel degelijk effect oplevert bij de kinderen, het gaat om een stijging van 21,6% van het aantal kinderen dat op alle vragen het juiste antwoord heeft gegeven. Na de eenmeting heeft meer dan één derde (33,4%) van de kinderen (van de onderzoeksgroep) het juiste antwoord gegeven op alle vijf de vragen.

Conclusie Maak je eigen startpagina

De enquête Maak je eigen startpagina bestond uit 23 vragen, waarvan 11 'kennis' vragen (vraag 13 t/m 23). Deze vragen hadden specifiek betrekking op de lesinhoud van Maak je eigen startpagina. Hieronder worden de vragen weergegeven met bijbehorende antwoordmogelijkheden;

13. Een startpagina is...

- De eerste pagina waar je computer op staat, als je internet opstart
- Een pagina met allemaal links over een bepaald onderwerp
- De eerste internetpagina die je in je leven ziet

14. De informatie die op internet staat...

- Is altijd waar
- Wordt altijd nagekeken
- Kan door iedereen op internet gezet worden.

15. Lianne houdt een spreekbeurt over internet. Hoe kan zij het beste uitleggen wat een zoekmachine is?

- Een speciale site waarmee je kunt zoeken op internet
- Een robot die je aanzet en die voor je gaat zoeken in de bibliotheek
- Een site die voor jou op zoek gaat naar 'veilige sites'.

16. Google is...

- Een profielsite • Een zoekmachine • Een chatbox

17. Een voorbeeld van een profielsite is...

- Runescape.com • Marktplaats.nl • Hyves.nl

18. Op Hyves...

- Kan ik zelf instellen wie wat ziet
- Is het handig om je telefoonnummer en adres neer te zetten
- Is het slim om iedereen als vriend te accepteren

19. Wat is een veilig wachtwoord?

- Lianne; gewoon mijn eigen naam
- 04-04-1997; mijn eigen geboortedatum
- LiaNnE; mijn eigen naam met hoofdletters
- L!@nNe3344; mijn eigen naam met hoofdletters, tekens en cijfers.

20. Wat is een goed e-mailadres?

- www.medialessen.nl
- lianne@medialessen.nl
- www/medialessen/nl

21. Lianne heeft een nieuw e-mailadres. Aan wie kan zij haar nieuwe e-mailadres WEL geven?

- Iemand op een chatbox
- Vrienden en klasgenoten
- Als er om gevraagd wordt op internet

22. Wat is spam?

- E-mails waar je niet op zit te wachten
- E-mails die naar een verkeerd adres zijn gestuurd
- E-mails die te groot zijn voor je computer

23. Lianne wil een gratis ringtone downloaden. Maar is dit wel gratis?

- Ja, ringtones zijn altijd gratis
- Nee, de eerste ringtone is gratis, maar de volgende niet
- Nee, je moet voor alle ringtones betalen

Toename mediabewustzijn & mediabegrip

Slechts 13 van de 212 kinderen (6,1%) van de onderzoeksgroep scoorden na de nulmeting op alle 11 de vragen het juiste antwoord. Bij de controlegroep was dit 1 van de 82 kinderen (1,2%). Het bleek dat 87% van de ondervraagde kinderen het foute antwoord had gegeven op vraag 13, vraag 13 is vervolgens verwijderd uit de resultaten, onderstaande conclusies zijn gebaseerd op vraag 14 t/m 23).

29 van de 212 kinderen (13,7%) van de onderzoeksgroep scoorden na de nulmeting op alle 10 de vragen het juiste antwoord. Bij de controlegroep waren dit 17 van de 82 kinderen (20,7%). Nadat de kinderen van de onderzoeksgroep de lessen Maak je eigen startpagina hadden gevolgd hebben zij wederom dezelfde enquête in moeten vullen, toen scoorden 42 kinderen op alle 10 de vragen het juiste antwoord (20%). Hier is, na de lessen Maak je eigen startpagina een stijging van 6,3% te zien.

Bij de controlegroep steeg dit aantal ook, van 17 naar 23 kinderen. 28% van de kinderen van de controlegroep heeft zonder de lessen Maak je eigen startpagina het juiste antwoord gegeven op alle 10 de vragen. De reden hiervan is echter moeilijk te achterhalen, opvallend is het wel.

Discussie & aanbevelingen

In dit hoofdstuk komen de knelpunten die we gedurende het onderzoek zijn tegengekomen aan de orde en worden suggesties gegeven voor eventueel vervolgonderzoek. Bovendien worden de sterke en zwakke punten die uit dit onderzoek zijn voortgekomen belicht.

Knelpunten in de uitvoering van het onderzoek

Doordat de enquêtes zijn uitgedeeld door meerdere mediacoaches was af en toe het overzicht kwijt. Dit had ermee te maken dat er te weinig tijd zat tussen het uitkomen van de enquêtes en het uitdelen ervan door de mediacoaches. Bovendien lag de prioriteit van de mediacoaches in eerste instantie bij het geven van de lessen, de enquêtes kwamen in sommige gevallen op de tweede plaats. Hierdoor zijn een aantal enquêtes door de verkeerde groep ingevuld en kwamen er enquêtes retour zonder schoolnaam. Enquêtes die hierdoor onbetrouwbaar bleken zijn niet meegenomen in het onderzoek. Het belang van het eerste invulmoment van de enquêtes moet voor iedereen helder en duidelijk zijn.

Suggesties voor verder onderzoek

Ieder onderzoek roept nieuwe vragen op, zo ook dit onderzoek. Het is interessant om hier in een eventueel vervolgonderzoek op verder te gaan. Hieronder vindt u een aantal onderzoeksvragen die voortvloeien uit dit onderzoek, onderverdeeld in drie categorieën, sommige vragen komen in meerdere categorieën voor;

Thuis & mediawijsheid

- Één derde van de kinderen heeft aangegeven dat zij thuis regels hebben over het computer/internetgebruik. In hoeverre is dit zo en zouden ouders hierin betrokken kunnen worden?
- In welke mate is de thuissituatie van invloed op de mediawijsheidontwikkeling?
- Wat zijn de praktische vaardigheden van de leerlingen op het gebied van mediawijsheid?
- In hoeverre zijn de kinderen op de hoogte van de wetgeving (met betrekking tot privacy, het verspreiden van foto's, auteursrecht etcetera)?

School & mediawijsheid

- Hebben geografische omgevingsfactoren invloed op het kennisniveau van de kinderen m.b.t. mediawijsheid?
- In hoeverre zijn de kinderen op de hoogte van de wetgeving (met betrekking tot privacy, het verspreiden van foto's, auteursrecht etcetera)?
- Wat doen scholen zelf al aan mediawijsheid?
- Hoe ontwikkelt het kennisniveau zich in de komende jaren van de onderwijsgroep & controlegroep?

Bibliotheek & mediawijsheid

- In hoeverre zijn de kinderen op de hoogte van de wetgeving (met betrekking tot privacy, het verspreiden van foto's, auteursrecht etcetera)?
- Hoe kan de BZOF ervoor zorgen dat zoveel mogelijk kinderen uit de gemeentes Opsterland, Oost- en Weststellingwerf mediawijs worden?
- Hoe kan het onderzoek een meer praktisch gehalte krijgen?
- Hoe ontwikkelt het kennisniveau zich in de komende jaren van de onderwijsgroep & controlegroep?

Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een aantal sterke en zwakke punten welke het onderzoek heeft opgeleverd, deze zullen hieronder worden weergegeven. Bovendien zullen er nog een aantal tips worden gegeven.

Sterke punten

- In het onderzoek is gebruik gemaakt van zowel een onderzoeksgroep als controlegroep, dit komt de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek ten goede.
- Er is een respons van 100%. Alle enquêtes die gedurende het onderzoek zijn uitgedeeld zijn ingevuld retour gekomen.

Zwakke punten

- De vorm van het onderzoek is een enquêteonderzoek, een gestructureerde dataverzamelingsmethode, het nadeel hiervan is dat het 'waarom' van de antwoorden onbekend blijft.
- Het kan zijn dat kinderen sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven.

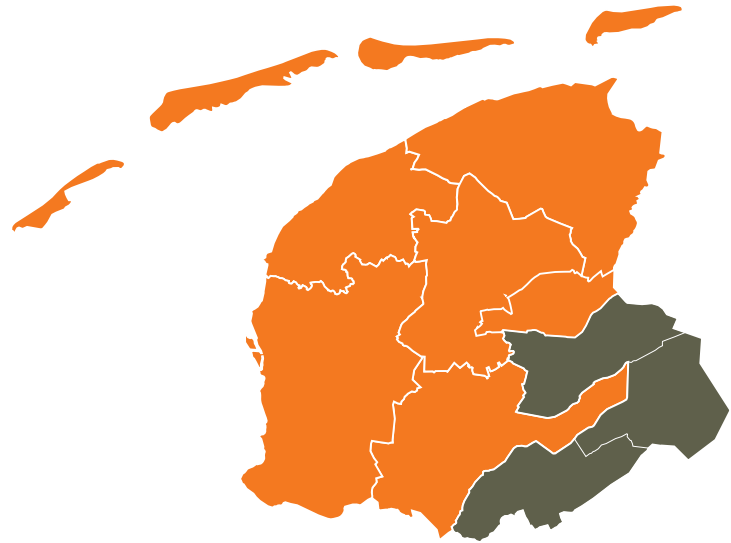
Tips

- De term 'cyberpesten' is bij kinderen niet tot nauwelijks bekend. Voor mediacoaches is het goed om te weten dat deze term uitgelegd moet worden. Het pesten op internet is de kinderen niet vreemd, maar dat dit valt onder de term 'cyberpesten' is nieuw voor hen.
- Wanneer we kijken naar de vier leerstadia van Maslov blijkt dat kinderen voorafgaand aan de interventie onbewust onbekwaam zijn, maar na afloop bewust onbekwaam zijn geworden. Wanneer de combinatieklassen nogmaals de lessen krijgen aangeboden kan het zijn dat de kinderen bewust bekwaam worden. Een vervolg op de lessen is dus zeker aan te raden!

Nawoord

Met dit onderzoek heeft de BZOF een eerste stap gezet in de wereld van het onderzoek. Gezien de resultaten is het heel goed mogelijk dat hier een vervolg op komt. BZOF zal bezig blijven met het vormgeven van mediawijsheid in de breedste zin van het woord en tegelijkertijd is BZOF zich bewust van het belang van het blijven werken aan verbetering van de lessen mediawijsheid.

Wij bedanken hierbij de gemeentes Opsterland, Oost- en Weststellingwerf en dan in het bijzonder de wethouders, beleidsambtenaren, het bovenschoolsmanagement, schooldirecteuren, leerkrachten en leerlingen van de scholen die een bijdrage hebben geleverd aan de totstandkoming van dit onderzoek. Wij hopen dat ook voor hen in de toekomst het belang van mediawijsheid een hoge prioriteit zal hebben. Wij verheugen ons op toekomstige samenwerking.

Bronnenlijst

Literatuur

- Bergervoet, E., & Pardoën, J. (2008). *Uw kind op internet*. Utrecht: A.W. Bruna Nieuwe Media.
- Delfos, M. (2009). *Virtuele Ontwikkeling van de Jeugd*. Amsterdam: SWP.
- Delver, B. (2006). *Vet Veilig Internet*. Haarlem: Vives Media.
- Pardoën, J., & Pijpers, R. (2005). *Mijn kind online*. Amsterdam: SWP.

Internetbron

- **Bibliotheek Zuidoost Friesland. (2008) Beleidsdocumenten.**
www.bzof.nl/documents/file/Zuidoost/Cluster%20BZOF/Jaarverslag%20ZO_2010_webversie.pdf
- **cyREN.nl. (2008). Cybersafety Research and Education Network.**
www.cybersafety.nl
- **Doorgaande leerlijn mediawijsheid basisonderwijs (2010). Net- tiquette & maak je eigen startpagina.**
www.leerlijnmediawijsheid.nl/
- **Lectoraat NHL (2008). Cybersafety.**
www.nhl.nl/nhl/1175/cybersafety/pideed991dc-de40-44fc-967c-5e458de217a8
- **Mediawijzer.net. (2008). Dossiers.**
www.mediawijzer.net/?q=publiek/dossiers_overzicht
- **Mediawijzer.net. (2008). Meten van mediawijsheid.**
www.mediawijzer.net/projects/het-meten-van-mediawijsheid-de-ontwikkeling-van-een-raamwerk-en-metmiddelen
- **Mijnkindonline (2008). Einstein bestaat niet.**
www.mijnkindonline.nl/uploads/Rapport-Einstein-bestaat-niet%204%20okt%202010.pdf
- **Mijnkindonline (2008). Klik en klaar.**
www.mijnkindonline.nl/uploads/MKO_usability_rapport_h1-h3.pdf
- **Raad voor cultuur (2008) Mediawijsheid**
www.mediawijsheidinperspectief.nl/advies_inleiding.php

Bijlagen

Bijlage 1

Enquête: Groep 5/6

NET- tiquette... en hoe we met elkaar omgaan op internet

Beste leerlingen uit groep 5/6,

Deze vragenlijst is gemaakt in opdracht van de bibliotheek.

We willen jullie vragen om deze lijst in te vullen, zodat we kunnen onderzoeken hoe 'mediawijs' jullie zijn. De vragenlijst bestaat uit 4 pagina's. Alvast bedankt voor je medewerking!

1. Hoe oud ben je?

8 jaar 9 jaar 10 jaar Anders, namelijk...

2. Ben je een meisje of een jongen?

Meisje Jongen

3. Hoelang zit je per dag achter het internet?

1 uur of korter 2 of 3 uur Veel meer

4. Wat doe je op internet?

(je mag meerdere antwoorden kiezen)

MSN

Spelletjes spelen op de computer

Hyves

Informatie zoeken

Iets anders, namelijk...

5. Hoe belangrijk vind jij internet?

Internet is het belangrijkste op de hele wereld

Spelen met vriendjes is belangrijker dan internet

Mijn Nintendo, PSP, Xbox of Wii is belangrijker dan internet

Niet belangrijk

6. Op welke sites zit je? (je mag meerdere sites kiezen)

Hyves.nl Zappelin.nl Kennisnet.nl

Google.nl Nickolodeon.nl Jeugdjournaal.nl

Youtube.com Jetix.nl Schoolbieb.nl

Spele.nl Donaldduck.nl Jeugdbieb.nl

Kidsplanet.nl Habbo.nl Kindertent.nl

Runescape.com Of iets anders, namelijk...

7. Ik ben beter met internet dan mijn klasgenoten...

ja nee net zo goed weet ik niet

8. Ik ben beter met internet dan mijn meester of juf...

ja nee net zo goed weet ik niet

9. Weten je ouders wat je doet op internet?

Ja Nee Weet ik niet

10. Zijn er bij jou thuis regels over de sites die je mag bekijken als je achter het internet zit?

Ja Soms Nee

11. Wat mag je van je ouders niet op internet?

(je mag meerdere antwoorden kiezen)

- Ik mag niet te lang internetten
- Ik mag niet altijd internetten
- Ik mag niet alleen op internet
- Ik mag niet zomaar ergens op klikken
- Ik mag niks over mezelf op internet zetten
- Ik mag niet pesten via internet
- Ik mag geen plaatjes van blote mensen bekijken
- Ik mag geen spelletjes spelen die geld kosten
- Ik mag niks kopen op internet
- Ik mag geen vechtspelletjes spelen
- Iets anders, namelijk...

12. Ik vind het moeilijk om...(je mag meerdere antwoorden kiezen)

- te stoppen met internet
- te weten wanneer je iets over jezelf op internet kunt zetten
- te weten of het klopt wat op internet staat
- op internet een spelletje spelen
- te zoeken met Google
- vriendjes op te zoeken op Hyves
- weet ik niet
- iets anders, namelijk...
- ik vind geen dingen moeilijk op internet!

13. Etiquette...

- zijn hele dure servetjes
- zijn regels over hoe het eigenlijk hoort
- zijn stickers met de inhoud erop

14. NET-tiquette...

- zijn regels over hoe je netjes moet eten
- zijn regels over hoe je moet mailen
- zijn regels over hoe je met elkaar omgaat op internet

15. Pesten...

- is er altijd al geweest, maar hoort natuurlijk niet
- gebeurt pas sinds de 18de eeuw
- lok je zelf uit

16. Weet jij wat cyberpesten is?

- Nee, dat weet ik niet
- Ja

17. Cyberpesten is...

- pesten via de computer
- eigenlijk niet pesten
- weet ik niet

18. Pesten via de computer...

- gebeurt in onze klas echt niet!
- is soms iemands eigen schuld
- bestaat niet

19. Als ik wordt gepest op de computer...

- durf ik dat niet te vertellen
- denk ik dat het mijn eigen schuld is
- doe ik niets, als dat niet helpt zeg ik het tegen mijn meester/juf of ouders

20. Heb jij wel eens iemand gepest op internet?

- Ja
- Nee

Bedankt voor het invullen!

Bijlage 2

Enquête: Groep 7/8

Maak je eigen startpagina!

Beste leerlingen uit groep 7/8,

Deze vragenlijst is gemaakt in opdracht van de bibliotheek.

We willen jullie vragen om deze lijst in te vullen, zodat we kunnen onderzoeken hoe 'mediawijs' jullie zijn. De vragenlijst bestaat uit 4 pagina's. Alvast bedankt voor je medewerking!

21. Hoe oud ben je?

10 jaar 11 jaar 12 jaar Anders, namelijk...

22. Ben je een meisje of een jongen?

Meisje Jongen

23. Hoelang zit je per dag achter het internet?

Minder dan een half uur 1 uur
 2 of 3 uur 4 of 5 uur 5 uur of meer

24. Wat doe je op internet?

(je mag meerdere antwoorden kiezen)

MSN Huiswerk maken
 Hyves Informatie zoeken
 Twitter Spelletjes spelen op de computer
 Muziek, films of spelletjes van internet afhalen
 Anders, namelijk...

25. Hoe belangrijk vind jij internet?

Internet is het belangrijkste op de hele wereld
 Mijn telefoon is belangrijker dan internet
 Spelen met vriendjes is belangrijker dan internet
 Mijn Nintendo, PSP, Xbox of Wii is belangrijker dan internet
 Niet belangrijk

6. Op welke sites zit je? (je mag meerdere sites kiezen)

Hyves.nl Zappelin.nl Kennisnet.nl
 Google.nl Nickolodeon.nl Jeugdjournaal.nl
 Youtube.com Jetix.nl Schoolbieb.nl
 Spele.nl Donaldduck.nl Jeugdbieb.nl
 Kidsplanet.nl Habbo.nl Runescape.com
 Kindertent.nl Of iets anders, namelijk...

7. Ik ben beter met internet dan mijn klasgenoten...

ja nee net zo goed weet ik niet

8. Ik ben beter met internet dan mijn meester of juf...

ja nee net zo goed weet ik niet

9. Weten je ouders wat je doet op internet?

Ja Nee Weet ik niet

10. Zijn er bij jou thuis regels over de sites die je mag bekijken als je achter het internet zit?

Ja Soms Nee

11. Wat mag je van je ouders niet op internet?

(je mag meerdere antwoorden kiezen)

- Ik mag niet te lang internetten
- Ik mag niet altijd internetten
- Ik mag niet alleen op internet
- Ik mag niet zomaar ergens op klikken
- Ik mag niks over mezelf op internet zetten
- Ik mag niet pesten via internet
- Ik mag geen plaatjes van blote mensen bekijken
- Ik mag geen spelletjes spelen die geld kosten
- Ik mag niks kopen op internet
- Ik mag geen vechtspelletjes spelen
- Ik mag geen muziek, films of spelletjes van het internet afhalen
- Iets anders, namelijk...

12. Ik vind het moeilijk om...

(je mag meerdere antwoorden kiezen)

- te stoppen met internet
- te weten wanneer je iets over jezelf op internet kunt zetten
- te weten of het klopt wat op internet staat
- op internet een spelletje te spelen
- te zoeken met Google
- vriendjes op te zoeken op Hyves
- films, spelletjes of muziek van het internet af te halen
- leuke websites te onthouden zodat ik ze later terug kan vinden
- weet ik niet
- iets anders, namelijk...
- ik vind geen dingen moeilijk op internet!

13. Een startpagina is...

- de eerste pagina waar je computer op staat, als je internet opstart
- een pagina met allemaal links over een bepaald onderwerp
- de eerste internetpagina die je in je leven ziet

14. De informatie die op internet staat...

- is altijd waar
- wordt altijd nagekeken
- kan door iedereen op internet gezet worden

15. Lianne houdt een spreekbeurt over internet. Hoe kan zij het beste uitleggen wat een zoekmachine is?

- Een speciale site waarmee je kunt zoeken op internet
- Een robot die je aanzet en die voor je gaat zoeken in de bibliotheek
- Een site die voor jou op zoek gaat naar 'veilige' sites

16. Google is...

- een profielsite
- een zoekmachine
- een chatbox

17. Een voorbeeld van een profielsite is...

- runescape.com
- marktplaats.nl
- hyves.nl

18. Op Hyves...

- kan ik zelf instellen wie wat ziet
- is het handig om je telefoonnummer en adres neer te zetten
- is het slim om iedereen als vriend te accepteren

19. **Wat is een veilig wachtwoord?**

- lianne; gewoon mijn eigen naam
- 04-04-1997; mijn eigen geboortedatum
- LiaNnE; mijn eigen naam met hoofdletters
- L!@nNe3344; mijn eigen naam met hoofdletters, tekens en cijfers

20. **Wat is een goed e-mailadres?**

- www.medialessen.nl
- lianne@medialessen.nl
- www/medialessen/nl

21. **Lianne heeft een nieuw e-mailadres. Aan wie kan zij haar nieuwe e-mailadres WEL geven?**

- Iemand op een chatbox
- Vrienden en klasgenoten
- Als er om gevraagd wordt op internet

22. **Wat is spam?**

- E-mails waar je niet op zit te wachten
- E-mails die naar een verkeerd adres zijn gestuurd
- E-mails die te groot zijn voor je computer

23. **Lianne wil een gratis ringtone downloaden. Maar is dat wel gratis?**

- Ja, ringtones zijn altijd gratis
- Nee, de eerste ringtone is gratis, maar de volgende niet
- Nee, je moet voor alle ringtones betalen

Bedankt voor het invullen!

